

59
66

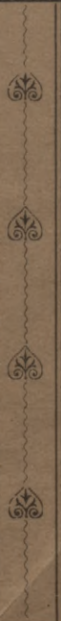
Ar dshwneekeem.

Lf 59
66

Is putuu dshwes.

Ar bildem.

Matshà 5 kap.

157

AUG. 1949

59

66

APSTOLISKA STĀJĀV
Apraksti par dšihwneekeem.

— — —
Iš putnu dšihwes.

Pehž ņoologijas prof. Bogdanowa

latwiņti no

Fr. Buhzena.

Ar bildem.

Rigā, 1909.

Wairumā dabujamas
pee Baltkaha, Suworowa eelā 40.

598.2

1953

VALSTS BIBLIOTĒKA

Inv. ~~392.376~~

0309045 289

Drufajusti J. A. Freijs un beedri,
Rigā, Vēlā Mehniku eelā Nr. 28.

Jl putnu dsihwes.

Putnu aishaiſhanàs rudent.

Muhſu preeſſchâ breeſmigàs nelai-
mes aina. Tuhſtoſſcheem putnu
rinko ap bahſu; atſſitas pret logu
reſtem un apſkurbuſſchi nokriht puto-
joſſchòs wilnòs. Traki ploſas auſa;
mahſtoni aiſſkluhjuſſchi debefis, leetus
gahſch kâ ſpaineem, tumſa pahrlah-
juſſès pahrlangaino juhru.

Nabaga zelotaji! Gruhtdeeni put-
nini! Deſmiteem, ſimteem un tuhſ-
toſſcheem wini. tahdâ brihdi eet bojâ.
Noguruſſchee, ſamirkuſſchee ſpahri
wairs neklauſa. Breeſmigàs weht-
ras gruhdeeni iſſwaida putniaw ba-
ru uſ wiſàm puſem. Nelaimigo wai-
di un brehſſchana atſſkan pahri pahrl
juhreas lihmeni naktſ tumſâ, bet

Putnu atšīšanās nakti pret bahfu.

preeſchâ fâ ſwaigsne mirdſ bahka.
Turp, turp! La nelaimigo putnu
pehdejâ ſkana.

Uf — wai! — tur wiuus negai-
da wiſ glahbiaſch, bet bojâ eefchana.
Tikko putnu bars aiſſneedſis bahku,
ahtrâ ſfreeſchanâ atſitas ar galwi-
nam bahkaſ logôſ un fâ afmentini
nofriht kauzoſchôſ wilnôſ. Un riht-
tâ ſaulite apſpihdêſ daſchadu ſugu
putniuu lihkuſ. Sa, tahdi azumir-
kki ir loti breeſmigi putnu dſihwê un
tomehr tee atkahrtojaſ kattru gadu.
Pateefi war apleezinat, fa nekahdi:
cenaidneefi neiſdeldê tif daudj put-
nu, fâ ſchiſ rudens aukaſ, kad tâſ
aiſnem uſ juhraſ putnu haruſ, kad
tee aiſlaiſchaſ.

Mehſ jautajam, kapehſ putni at-
ſtahj meeriguſ apgabaluſ, fur wi-
neem tif labi klahjaſ? Un pateefi,
kapehſ putni aiſlaiſchaſ?

Kattru gadu, jau auguſtâ, tikko pa-
rahdaſ pirmâſ rudens eefihmeſ,
nuhju putni dodâſ zelâ. Putnu
dſimtaſ ſalafaſ harôſ un klejo no
weenaſ weetaſ uſ otru, leekâſ, beſ

kahdas jehgas: te eeraugam plawâ .
nometušchos fahrtkrubtischu bariau,
tur, fur wini nedsihwo, te atkal ee-
raugam bariau stepju putniau nelee-
la mescha eeflehgâtâ laukuminâ. Bet
auglu, wihna un šaknu dahrjôs, katru
deenu jauni putnu barini. Tagad
putnu medneekem labi weizas; is-
meklê tikai labu weetu un proti ša-
wu darbu. Un kahdus putniaus ti-
kai wini rudenôs nefaker! Bes wee-
tejeem putnineem, kas dsihwo ap-
fahrtejôs meschôs, wini, putniau
kehreji, šaweem waldsineem un tihk-
lineem šaker putniaus, kas weetejôs
meschôs pawisam nedsihwo, bet kaut-
fur tahlu prom, tuhkstoschâm weršchu.
Ihši šakot, Franzijâ rudenôs šastop
putniaus, kas dsihwo tikai muhšu
tahlajâ Sibirijâ, un Anglijâ neween-
reis ween šaker putniaus, kas dsihwo
Amerikâ.

Ro tas nosihmê? Leekas, ruden-
ôs putnu dsihwê eestahjas šawada
nefahrtiba, šawada neapmeerinama
klejoschanas šahre? Un Sibirijas
putnini dodas projam us Franziju,

Amerikas — us Ciropu. Ja, katra rudenī muhju azu preefchâ norifinas putni dšihwê leela pahweetoſchanàs parahdiba. Jau ſenatnê ſchi parahdiba ſaiſtija mahzito wihru uſmanibu, bet tifaĵi jaunafâ laiĵâ iſdeweēs ſcho miĵflu uſminet.

Paſtaſtiſchu jumš, kâ norifinas ſchi putniſu aiſlaiſchanàs, kurp wini aiſlido un kapehž ta wajađſiga. Un juhš atkal publeſiteēs ſcho aiſliđoſchanu nowehrot tanĵi apgabalâ, kur juhš dšihwojat. Warbuht ar laiĵu jumš iſdoſeēs atraſt liĵđſeĵluš, kâ nabaga putniſeem zela gruh-tibaš atweeĵlot, kaš ſin — warbuht jumš iſdoſeēs iſĵlahbt tuĵſtoſcheem putniſu no boĵâ eeſchanàs.

Dgoĵot, ſehnoĵot un ziteem waſaras preekeem nodewuſcheēs, mehš neeewehroĵam, ka pamaſam apĵluſa ĵautrâš putniſu dſeeſminas. Meſchôs un birſitês, laukôs un klaju-môs gan wehl dšihwo putni, tee nama wehl ĵluſchi tuĵſchi, tur dšihwo

wehl daudj putnu. Bet tagad wini
tikai wihtero un druhfmejas, leekas,
aijmirsufchi djeedat. Daudj pat pa-
flehpufchees. Zautrà dsegufes frust-
mahmina, ari ta kaut fur paslehpuf-
fès par lafstigalu ne runas naw, ta
jau peemirsta, naw masums putnu,
furus wairs neatrod. Un tomehr
fchee putni wiši wehl tepat pee-
mums. Sawu peenahfumu wini is-
pildijufchi, behrnus ifaudsinajufchi fà
nu furfch pratis, tagad atleef wehl
tikai pašcheem nomešt wezo ufwalku;
fpalwas nonehfatas, wezas, tàs ja-
nomet un jaeetehrpjas jaunàs, —
filitafàs. Tahds ir putnu darbs wa-
faras mehnefchòs. Wezàs fpalwas
weena pehz otras ifkriht, putninfch
fawahrdjis, palizis nerwojs, bailigs
un flehpjas no katra krumòs un
fahlè. Winfch labi apjinas sawu ne-
fpehku un baidas ar djeefmam, waj
pat kautkahdàm fkanam jewi nodot.

Spalwu nomefchana pee putneem
foti interejanta parahdiba; fà uf
burwja mahjeenu, pahrs, trihs nede-
làs wifas wezàs fpalwas isbirft un

winu weetâ isaug jaunās, ūkaiūtās, duhuainās ūpalwas. Daudū putneem ūchis jaunais uūwalks pawiūam zitadi ir isrotats, nekâ pawaūari. Pawaūara uūwalks atūchiras ar ūawu kraūūu bagatibu un azis krihtoschu ūpilgtumu; rudens — turpretim weenfahrschs: patumūchs, eebruhns waj peleks. Dascheem putneem melnās kraūūas weetâ rudenī — balta. War domat ka putneem ūemâ labak dūūhwot weenfahrschâ ūehru uūwalkâ. Un pateesibâ tâ tas ari ir. Pawaūari un waūarâ, koku ūalās lapas un ūalâ ūahle noder putneem par droūchu ūlehptuwi, lai ūif ūpilgts wina uūwalks. Nesūaitamas puūites wehl ūpilgtakas, nekâ putnu ūpahrnini; wiūulo ūalee meūchi un tihreli. Geūkrehja putniūsch krumâ, noleezās ūem ūalās lapas waj puūu puduriūcha un noūuda wajataju azim.

Rudenī pawiūam zitadi: ūahle nodūfeltē un peeplof pee ūemes, tâpat lapas paleef dūseltenas un nofriht no kokeem; ūailums meūchōs un flazjumōs. Naw raibajam jaunūngam

fur paslehptees; bet eenaidneefceem
jo afa redse. Bareiji, jo weenfah-
řhaks rudens uswalks, jo lihđjigaks
tas đseltenam lapam, rudai řahlei
un wiřas aptahrtnes krahřai, jo dro-
řhaf tas preekřh putna. Redř,
tapehř putni pahrmaina řawu ap-
gehrbu. Waj naw taiřniba, řif tas
tatřhu gudri?

Bahrgehrbuřhees rudens uswalkâ
putni paleef jautřafi un drořhafi.
Spalwu nomeřhana putnus loti no-
wahřđřina, bet kad ta beidsřas, wi-
neem rodas tahda pat ehřřgriba, kâ
řlimneefam, kad tas iřweřelojees.
Un tapehř, lai řadabutu tiřdaudř ba-
ribas, wineem ta jameklê beř apřta-
řas. Kâ jau peemineřam, lapu un
řahles aiřřardsřiba rudenî pamasam
nobeidsřas, putneem jaruhpeřas ari
par řawu drořřhibu. Genaidneeki ne-
řnauřđ: ari teem radees rudens
iřřalkums. Tâpehř putni, kas pařwa-
řari đřihwojuřřhi weentulus un řildi-
gi, tagad řateefas kâ draugi, weřec
un jaunee, wiři řaprot řabeedribas
wajadřibu. Un putnini řalařas bari-

nôs. Sateekas diwi un norunâ draudfigi dsihwot un meklet baribu kopigi; diweem peebeedrojâs treschais, zeturtais, peektais . . . Tahdâ fahrtâ no desmitem salafâs simti pat tuhffstoschi. Newar ween nobrihni-tees, no fureenes zehluschees schee tuhffstoscheem leeli putnu bari; lihdsigi fara pulkeem us manewri rindo schee putnu bari pahr kalneem, lejam, aifam un lihdsenumeem, mescheem un klajumeem. Ja winus ijbaida — tad pazelas gaisâ weens, otrs, treichs putniusch waj ari wijs bars us reis un laischas beesâs rindâs; fur weens tur ari wijsi ziti. Schi laischanâs pee daschâm putnu jugam fewischki apbrihnojama. Kas gan nebuhs redsejis, ka dschrwes laischas skaisâ trihsstuhri, — mescha sofis — stuhrweidigâ barâ zita pahr zitu us augfchu? Zischaujat us putnu baru, skrotis protams winus neaifneegs, bet dschwrwu pulks tomehr isjuks, dschrwes ijbailês dosees katra us samu pusi, safkrees tschupâ un dosees ari taifni us augfchu gaisâ. Stip-

ra flaigafchana leezina par winu
uStraufumu. Un rau, winas pazeh-
lujchàs gaisâ augstu, augstu. Wado-
ni pahrleezinajufchees, fa breefmas
garam. Tablu atfkan gaisâ winu
ipehzigee fleepseeni: ufazinajums
beedreem ftahtees atfal rindâs, ee-
wehrot fahrtibu. Putnu bars eenem
atfal trihsstuhra weidu, dsehrwes
weena pehz otras eenem atfal famu
weetu un trihsstuhra preefchgalâ li-
do atfal ta pate wezà, gudrà dsehrwe.
Un dodas tablat dsehrwju bataljons
pa gaisu, bej trofichna, bej leeka fle-
dseena. Rau, fà winas fcreen taifni
uf deenwideem! laikam uftapufchàs
taifnu zelu; tiffko winas wehl fare-
dsamas. Bet no seemeleem parahdas
ziti bataljoni, fàs lido tahdâ pat
wirseenâ. Ru lai winas lido, fuxp
winàm tihkas, bet mehš atfal ipeh-
tifim: kapehz putni falafàs barôs
rudeni pirms aiflaihchanàs. Waj
tahd pateefi wineem ir pulki un batal-
joni ar komandereem? Waj tahd
pateefi putnu aiflaihchanàs ir fara
gabjeens? Nè, putni fara gabjeenus

nefarihko, tam noluhkam wini, ſchee
gaiſa pulki, nefapulzejas. Karſch wi-
neem newajadſigs. Schee ir zelota-
ji. Gruhtee dſihwes apſtahkli winus
dſen prom no dſimtenes, bareem tee
aiſlido uſ ſweſchu malu.

Kad putniſch nodarbinats ar ba-
ribas mekleſchanu, wiſch necewehro,
kaſ ap winu noteef, eenaidneekam
weegli peelawitees. Bet ja ſalaſas
diwi, trihs waj wairaf putniuu, tad,
famehr ziti mekle baribu, ziti atkal
winus waktè. Saprotams, tahdâ
fahrribâ eedalot darbus daudj weeg-
laf iſſargatees no breejmam. Schis
ir wiſweenfahrſchakais ſawſtarpejas
palihdſeſchanâs weids, kahdu ſaſtop
neween pee putneem, bet ari pee
daudj ziteem dſihwneekem. Redj,
tàpehz wini ſalaſas barôs. Bet beſ
tam ir wehl kahds eemeſls.

Rudenî ar katru deenu baribas
paleef maſaf. Iſſalkuſchi putnu ba-
ri, lai atrafstu baribu, flejo no agra
rihta lihds wehlai naktij. Beigâs
tomehr tee nomirtu badâ; bet ſcho
ſchauſmigo azumirkli neſagaidijuſchi,

putni atstahj fawu dsimteni un
 fteen uf ziteem apwideem. Natrà
 barà ir dafchi peedfihwojumu bagati,
 wezi putni, fas jau wairaf reises
 aiflaidufchees uf fweſchàm ſemem.
 Schee tad nu uſuem wadoau peenah-
 fumus. Atminatees kà wiſta wadà
 zahlus, kà wina toſ fauz, ja atraduſi
 baribu, kà brihdina toſ no draudo-
 ſchàm breeſman. Tahduſ pat pee-
 nahfumus iſpilda putnu wadoni.
 Wini wed lidojoſcho putnu baru pa
 paſiſtameem zeſeem. Uj winu fo-
 mandas putni nolaiſchas weenà pa-
 ſiſtamâ apgabalâ meklet baribu, ot-
 rà — pee uhdens un treſchâ — nak-
 ti pahrgulet. Ja wadons lidojot
 peefuhſt — wina weetâ nahf otraſ,
 peh3 otra — treſchais. Tapat riſko-
 jas ari nometnês un peeſtahnês:
 famehc putnini meklè baribu, wado-
 ni peh3 rindas ſtahw uf wakti un
 toſ ſargà.

Putnineem ir fawi eemihleti ap-
 gabali, fur tee nometas un dſihwo
 wairaf deenas, famehr flifts laiſs
 toſ peefpeeſch aiflidot. Turpretim ir

apgabali turpat blakus, kur putni neparko neapmetas. To šin katrs medineeks, un katrs putnu ķehrejs. Un ištaidrot to war weenfahrschi.

Kautkā pavirschi, uš labu laimi wadoni wis neleef putnu baram weenâ waj otrâ apgabalâ nomeštees, jau behrnibâ wini no šaweem tehweem — wadoneem mahzijas pašht apgabala labumus, wina bagatoš baribas krahjumus. Un tas kâ mantojums pahreet no dšintas uš dšintu, no paaudses uš paaudsi. No ta mehs redšam, ka ari putneem ir atmina, ari wini pahrsin pagatni un peedšihwojumus pašino šaweem pehznahzejeem.

Cedomasimees, ka putni šalašjušchees barôs, ušnahkot pirmam šneegam un šalam, atštahstu šawu dšimteni un lidotu kautkur prom uš labu laimi. Ja ari ne wiši, tad tomehr leelakâ dala no bada un auktuma eetu bojâ. Ja tas tâ atkahrtotos gadu no gada, putnu walšts glušchi išnihktu. Laime, ka pateesibâ tas tâ nam.

Mehs redsejam, ka putni šalafas barôs, lai zits zitam palihdsetu. Mehš redsejam, ka ſchee bari padodas wadonu rihzibai, paklauſa wezafeem peedſihwojuſcheem putneem, kaš ne weenu reiſi ween jau lidojuſchi ſawu wadonu un weztehwu wadibâ uſ ſweſchâm ſemem pawadit ſeemu. Rihkodameeš pehz ſentſchu padomeem un wehrâ nemdami ſawuš peedſihwojumuš — wadoni ſawu pulku wada pa ſinamâm weetam, fur daudſ baribaš, pehdigi aiſwed putnuš tahdâ apgabalâ, fur baribaš jo daudſ un tee weegli pawada ſeemu lihdi nahkoſcham pawaſarim.

Tagad, fur eſam eepaſinuſcheeš ar putnu aiſlaiſchanâš eemeſleem, ſinam, kâ un kaſpehz putni šalafas barôs, jaunee uſtizaš wezafeem, peedſihwojoſcheem wadoneem, kâ tee toš aiſſargâš no breeſmam, bada un nelaimeš, aiſwedis laimigi galâ, kâ wini dodas zekâ uſ ſweſcheem, neſinameem apgabaleem, — tagad apſtatiſim, kâ noteek putnu aiſlaiſchanâš plaſchâ ſreemijâ.

Protams, ihfâ apzerejumâ newar
wiſu to aprakſtit, kaſ noteef muhſu
tehwiſas plaſchajôs apgabalôs; bet
gribu ſaweem pehtneefeeem eet talkâ.
Un nu nowehrojat paſchi. Bee rei-
jes jaatſihtas, ka ari es wiſu neſinu,
un jums jau darba tâ ka tâ dauds.
Plaſchi Kreewiſas lihdsenumi, ne-
pahrredsami winas meſchi, tihrumi
un ſtepes; kâ platas lentas wilno
pahr teem upes; kâ iſklaideti mah-
toni laiſchas pahr ſcheem lihdsenu-
meem putnu bari. Nè, katrai put-
nu ſugai ſaws zelſch, ne weens ween,
bet deſmiteem zelu. Beemehram,
zihruli no Maſkawas gubernas lai-
ſchas pa ſawu zelu, no Arhangelſkas
atkal pa ſawu. Dauds putni, kaſ
dſihwo Baltàs juhras peekraſtê,
ſkreen uſ ſiltâm ſemem, bet juhs wi-
nus nekad neredſeſeet laiſchamees
pahr Tulas gubernu, tâpehz ka wi-
nu zelſch eet pahr Baltiſas juhru.
Œho zelu iſpehtſchana naw weegls
darbs ne putnu medneefeeem, ne
mahziteem wihreem. Bet ſchi darba
jekas, kâ to redſeſeet wehlaſ, naw
weltiſas.

Lai atveeglotu muhfu ihso apzere-
jumu par putnu kustibam, domās
pahrzelsimees uš daschadām weetam
Kreewijâ, apskatīsim tur putnu dsih-
wi.

Julija mehnešis wehl naw bei-
dsees, bet aukstajās seemela tundrās
jau eestahjas rudens. Masee putne-
ni tikko paaugušchi, kad jau eestahjas
putnu aišlaišchanās. Sļofas, pihles
un ziti masafi putni dodas prom pa
Betšchoru un Dwinu. Ap rudsu seh-
jamo laiku, pat wehl agrak, ap Wol-
gu, Kāmu un Ņku dsird daschadu
putnu balšis, kas dsihwo seemela
tundrās. Wini aišgahjušchi labi
tahli uš deentwideem, Ukrainas ap-
gabalâ un teit weesojas lihds augu-
sta beigam. Daschadas putnu fugas,
weena pehz otras pazelas no seeme-
la apgabala purwajeem, lai pameeso-
tos widus un deentwidus Kreewijas
patihkamôs tihrumôs un platajās
upēs. Bet purwaji wehl nawa glu-
šchi tukšchi; daudš daschadi putni
wehl turpina flejot un palift tur
lihds wehlam rudenim.

Kad Widus Kreewijâ uskriht jneegs, tad ari wini atwadisees no jawas dsimtenes. Tâ tas ir wisur; nekad putni neaislaischas weenâ deenâ, us reisi neatstahj dsimtenes apgabalu, bet dodas prom dsimta pehz dsimtas, fuga pehz fugas. Putni rauga palikt mahjâs zif ilgi ween cespehjams.

Putnu aislidošchana eesahkusēs ne tikai tundrâs ween, bet ari zitōs Kreewijas apgabalds. Tani pašchâ laikâ, kad purwa un uhdens putni no jeemela tundram eesahk jawu aiszelošchanu, masee dseedoni no Masfreewijas apgabaleem ari gatawojas zelâ. Tâ isnahk, ka putnu aislaišchanâs eesahkas wišds apwidōs gandrihs weenâ reišâ — ir no Baltâs juhras krašteem, ir no Melnâs.

Putnu aiszelošchanas fahrtiba wispahrigi tahda: pirmee dodas zelâ fukainu ehdeji putni, kas baribu ismeklē, tee buhtu: — tšchurkste, kas barojas weenigi no škrejošcheem fukaineem, bitem un ziteem. Agri aislido ari dseguse un ziti tahdas fugas

putni, kas barojas no kufaineem, fuhneem un olinam. Behz teem aislaiſchas — laſtigala, ſahrt-fruhtits, kaukis, zeelawa, zep-lits un ziti kufainu ehdeji putni. Wiſi wini lido prom maſôs pulzi-nôs rihta un wakara pakrehſli, no weena meſcha puduriſcha otrâ, fur deenâ paſlehpuſchees atduſas waj at-fal meklê baribu. Ap to paſchu lai-fu upju kraſtmalâs, eſeru un dihkû peekraſtês atſkan uhdens putnu bal-ſis; mudſchet mudſch — meſcha pi-hles, kaijas un ziti uhdens putni, kas troſchnodami kâ tſchigani klejo pa Kreewiju. Wehlaſ dodas zelâ — melnee ſtraſdi, zeelawinas, dſehrweſ, meſcha ſoſis, pi-hles un weſeli bari graudu ehdeji putni. Daſchi lido dee-nâ ſtipri troſchnodami un klaigada-mi, ziti atkal fluſi, ſlapſtidamees pa wakareem un naktin. Daſchi lido gar upem un eſereem, ziti atkal pa ſtepem un tihromeem, treſcheem pa-tihk zelſch pa meſcheem un lihdsenu-meem, tapeh3 kâ pahrlidot plaſchas ſtepes un tihrumus, wineem tikpat gruhti, kâ pahr juhru.

So leela dšihwiba walda putnu
aišlaišchanàs laikâ rudenî upju, ese-
ru un dihku peečrastês; dahrsôs un
biršitês štepês, mešča pudurišchôs
un kruhmajôs ir daudš putnu. At-
štahti dahrsini Kreewijas plašchâs ste-
pês šhini laikâ mudšchet mudšch no
tahdeem putneem, kahdus wišu
wašaru šcheit nekad neredš. Laf-
stigalu barini, šahrtkruhtišču un
zitu putnu bari atlido dahrsinôs,
atdušas, pabarojas un dodas atkal
tahlaf. Aišlaidušchos baru weetâ at-
škrej atkal dešmit ziti. Putnu med-
neekem plaujas laiks, naw weetas,
fur wišus nolikt, nawa baribas, ar fo
wišus pabarot.

Domàs aišeesim pee Wolgas grih-
was. Leit pateeši putnu walšts.
Wašarâ te tiš daudš putnu, ka uš
šlintes šchahweena wini pazelaš gai-
fâ tahdôs pulkôs, ka šauli aišklahj.
Warat eedomatees, kaš noteek šchei-

tan rudeni, kad pee weetejeem eedſih=
wotajeem atlido weeſi no ſeemeſeem.
Putnu brehſſchana tiſ ſtipra, ka ta
pahnem zilweka balſs ſkanu tahdâ
mehrâ, ka juhs neparko neſadſirde=
jeet ſawu beedri, lai gan taſ no jums
buhſ tikai ap ſimts ſoleem atſtatu.
Kahdu tiſ teit nawa to putnu!
Gulbji, pihles un ziti uhdens putni
mudſchet mudſch wiſôſ eſerôſ un upju
peetekâſ. Starp teem peld eedomigee
pelikauu bari, ſchaujaſ ſem uhdens
melnee baſlani. Bahr lihmeni gaiſâ
rinko kaijaſ. Kraſti kâ nojehti pelef=
raibeem dſchrmju bareem, ſlokaſ un
ziteem, kaſ atkal katrs ſawukahrt
meklê ſiwis. Troſſnis un kleeſſeeni
bei gala. Bet tikko uſnahk druſzin
jalna, wehſſ leetuſ un ſahk puhſt ſee=
mela wehſſch, kad tuhlin ſchee raibee
putnu bari pazelaſ gaiſâ ſawôſ pul=
kôſ pehz ſugam un dſimtam, un lai=
ſchaſ gar Kaſpijaſ juhraſ kraſteem
prom uſ deenwideem. Daſchi putni
paſteidſjaſ un pazelaſ gaiſâ ahtraſ,
ziti atkal bei ſkubaſ, palehnam gata=

wojas zelâ. Daschi putnu bari gaišâ
fastahdas taišnâs rindâs, trihsstuh-
rôs un linijâs; ziti atkal skreen juku
jukam zits zaur zitu jaukdamees, tre-
šchee isklaidus, kâ isgainati.

Rudenî, putnu aislaišchanâs laikâ,
deenam un naktim ap Kaspijas juh-
ras wakara krašteem trošnis un fleegšcha-
na beš gala. Putnu bari traužē ru-
dens flušumu laišdamees pahr zee-
meem un pilšehtam. Šchis putnu
trošnis daschu labu iswilina uš put-
nu medibam. Bet kahdas te medibas,
ta weenkahršcha putnu šaktešchana.
Un kahdas teit medibas lai šarihko,
kad nogurušchos putnus šit ar nuh-
jam, waj šer tapat ar rošam.

Ne tee putni ween, kuruš mehš mi-
nejâm, šapulzejas pee Kaspijas juh-
ras krašteem, bet leelakâ daša no Wa-
kar-Sibirijas, no Uralu kalneem, Be-
tšhoras un Wolgas apgabaleem ša-
skreen wiši masee dšeedataju putnini.
Daschi no wineem pahr Kaspijas juh-
ru dodas uš Persiju, ziti — uš Kauka-

fu. Meškaitamee wihna dahrsi gar
Terefas un Kubanas upes krašteem
ir putneem pahrpilditi, kas teit weeso-
jas un atdušas pehz gruhta zelojuma
pahr štepem. Atpuhtušchees bari dodas
atkaltahtaf. Kaukafus kalnu aijas no-
der putneem par zeštem; pa tām pa-
zehlušchees uš augšchu, weenâ paneh-
meenâ wini pahrlido pahr Kaukafus
ledus apflašteem kalneem un ahtri
nolaiščas mihligajās un škaištajās
Kahetinas un Grusijas celejās.
Šcheit paweešojušchees dašchi putni
dodas tahtaf uš deenwideem, uš Ar-
meniju, ziti atkal tepat pahrseemo.

Bet šchee ir wislaimigakee no muh-
fu putneem. Kaspijas, tāpat ari Kau-
kafus putnu zeli ir wislabakee, wis-
drošchakee putnu aishlaischanās zeli.
Tā natw teem putneem, kas dodas
prom pahr Arimu. Teem jalido
gruhtais un bištamais zelšch pahr
Melno juhru, fur rudenōs plošas
breejmigas wehtras. Veeshi ween at-
gadas, ka wehtrâ un negaišâ twaifo-
nu un fugu dešus pahrlahj putnu ba-

ri. Nabadšini nogurušchi, eerauga uguns gaismu, fanem pehdejos špehus, lido turp un uftizigi atdodas zilweka rokâs. Daudš putnu katru gadu eet bojâ Melnâs juhras wilnoš; zitus atkal, kas aiššneegušchi nejaušchi Sirijas kraštus, ar rokam šaker weetejee eedšihwotaji. Tahdâ fahrtâ eet bojâ jewischi daudš irbes un paipalas. Wehl drufku wairaf uš wafareem, gar Melnâs juhras krašteem ari lido putnu armija. Wina nahk no wafara un widus Kreemijas. Pchrlidojušchi Donawu, wini laiščas pahr Bulgariju un Balkanu kalneem uš Greekiju un no tureenes uš Egipti. No šhis putnu kolonnas daudš putni ni eet bojâ Greekijas un Widus juhrâ. Winus ker Greekijas un Widus juhras šalas eedšihwotaji. Tomehr šcho putnu listens nawa wehl pahrat grubts. Daudš putni aiššneedš Warawu semes apgabalus un atpuhtuščees no zela grubtibam beš behdam pahrseemo pee Nilupes krašteem.

Bet behdas putneem, kas dšihwo jeemel-wafara Kreewijâ, Skandinawi-

jâ un Wahzijâ; teem zelsch uf skaisfo
Staliju.

Naw Ciropâ zitu tahdu putnu is-
nihzinataju fâ italeeschî. Laifkee bes-
ruhpigee italeeschî leeto pa leelafai da-
lai augu baribu, gala winu apgabalâ
dahrga. Tapehz rudeni, putnu aif-
laischanâs laifâ, wini fâ issalkufchi
swehri metas uf putneem. Tumfchâ
nakti tee pahrwelf fruhmus ar tiht-
leem. Noguruschee putni meklê fruh-
môs un fokôs atdufu. Bet italeeschî
aishedsjinajufchi lahpas un ar sewischi
eerozi farihko putnu pogromu. Naw
sichelastibas, ne trefnai irbei, ne djee-
donim lafstigalai, ne dsegujei, ne
strasdinam, ne masam erizkinam, bes
sichelastibas isdelde nabaga noguru-
schos putnikus. Laifkâ italeeschu
mahga sagremo wisadu fugu putnu
gafu. Italeetis pawisam i nedomâ
fahdu saudejumu winisch nodara sa-
weem faimineem — seemesneekem, fu-
ru faimneezibu schee putni weizina-
jufchi. Schi negantâ putnu isskautschana
pastahw no wezem laifeem. Leelâs

Romas walsts pilsoni jau gandrīh
diwi tuhkstotš gadus atpafal šahkufchi
tahdâ negantâ fahrtâ farihkot putnu
medibas. Romeeschu bagatneefceem
bij fewiſchkas telpas, awiarijas, kur
uſbaroja tuhkstotſcheem ſtraſdus un zi-
tus putnus. Wehſture ſaka par Lu-
fulu, ſlawenu uſdſihwotaju, ka ſtarp
ziteem reteem, dahrgeem ehdeeneem
paſneedſa ari laſtigalu mehles.
Kahdsſmalks un mulkigs barbariſms!
Kas lai tizetu ka laſtigalu mehles ſe-
wiſchki gahrdaſ. Protams, ka tahdu
neleetigu maltiti paſneedſa tapehž, lai
ar ſawu bagatibu plahtitos.

Tagad italeeſchi, wiſnabadſigakee
zilweki wiſâ Ģiropâ un, protam, ne-
weens kreetns zilweks, no patrizeeſchu
pehznahzejeem wairs laſtigalu meh-
les neehd. Bet barbariſkâ putnu iſ-
nihzinafchana Ģtalijâ wehl weenmehr
turpinajas.

1886. gadâ Wišnê ſapulzejas pir-
mais mahzito wihru kongreſs, lai ap-
ſpreestu: kas jadara un kahdi lihdsel-
ki jaleeto pret italeeſchu barbariſko

putnu isnihzinaſchanu. Kas no ſchà mehginajuma isnahks — redſefim wehlaſ. Bet tagad lepni waram ſazit, ka Kreemijà nefur tif nekreetni nerihkojas ar putnineem, ka Stalijà. Ta-pehž ari Kaſpijas juhras peeſraſte, meſchi un eelesjas Kaukaſjà mudſchet mudſch no putneem, kas teit netrauze-ti pahreemo.

Ari pee mums, protams, aiſlidoſchanas laiſkà nepaeet beſ upureem; fewiſchki daudſ putnu eet bojà aiſ bada, kad pehž lectus peepeſchi uſnahk ſals. Tàpat daudſ putnu noſitas naſ-tiſ, wehtras laiſkà ap telegrafa drahtim. Ne maſumu winuſ isnihzina laupitaji putni, kas aiſlaiſchanàs laiſkà putneem paſtahwigi ſeko. Ar putnu kerſchanu pee mums nodarbojas tif maſ, ka weens pats wanags ijdelſdè wairaf putnu, nekà kaſhdà pilſehtà putnu kehraji pa wiſu gadu.

Bità reiſjà paſtahſtiſchu ka putnuſ ker, ar kaſhdeem riſheem un kaſhdà laiſkà. Wiſuſ putninuſ neker wee-

nadi: strašdus, ņhubites, raibo zigli,
zeelawinas, zepliti un zitus ķer zi-
tadeem walgeem, nekā dġegusi un zi-
tus.

Tāpat wiņi putni nemihlē weenadu
baribu. Ziteem patihķ piladsķu
ogas, ziteem atķal ķanepu ķehķlas. Ir
putni ķas labpraht ehķ auņu putrai-
mus.

LĀTVIJAS NACIŅĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309045289

Ceteizamas jaunas grahmatas dahwinat
behrneem fwehtdeenās skolās:

- 1) **Putnu aīslaiščanās rudeni.** Ar bildem. Makšā 5 kap.

Grahmatina pastahstis lafitajeem, ar
fahdām geuhitibam jazihnas muhsu mihs-
keem maseem dseedoneem, aīslaiščotees
pā seemu uš fweščām semem.

- 2) **Swehru karalis lauwa.** Ar bildem. Makšā 5 kap.

- 3) **Walšivs.** Leelafais djihtweets pašaulē.
Ar bildem. Makšā 5 kap.

- 4) **Gorilla.** Leelafais pehrtikis. Ar bildem.
Makšā 5 kap.

- 5) **Koku ehnas un rotakās.** Loti interejanta
grahmatina. Makšā 15 kap.

Wairumā un mašumā dabunamas pee
S. A. Freija un beedreem, Rigā.

Apgahdataijs **Fr. Buhzens.**